

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

Edgren, Jen
Tel: 010-698 11 56
jen.edgren
@naturvardsverket.se

BESLUT
2023-03-28

Ärendenummer
NV-00748-23

Svenska Jägareförbundet
Projekt fjällgås
Sara Nordlinder
Sarah.nordlinder@jagareforbundet.se

Tillstånd för fångst och utsättning av fjällgäss (*Anser erythropus*)

Beslut

Naturvårdsverket beslutar att Svenska Jägareförbundet, Projekt fjällgås får eller får låta;

- frisläppa uppfödda fjällgäss (*Anser erythropus*),
- fånga vilda fjällgäss för forskningsändamål eller i populationsförstärkande syfte samt att ni vid fångsten inte omedelbart behöver avliva eller återge fjällgässen friheten,
- använda nät och håv för levandefångst vid fångst av fjällgässen,
- samla in rötägg av fjällgäss för provtagning.

Beslutet gäller i Norrbottens län till och med den 31 december 2025.

Villkor

- Högst 30 vilda fjällgäss per år får fångas.
- Fångade fjällgäss ska omedelbart frisläppas efter ringmärkning och eventuell provtagning.
- Högst 30 rötägg per år får samlas in.
- Utsättningsplatser ska fastställas i samverkan med Länsstyrelsen i Norrbottens län, samebyarna och den som innehar jakträtten.
- Berörda markägare och i förekommande fall jakträttshavare ska ha lämnat sitt medgivande innan insamling av rötägg, fångst eller utsättning av fjällgäss får ske.
- Fångst och utsättning får inte ske inom områden med särskilda bestämmelser till skydd för djurlivet utan att berörda myndigheter lämnat erforderliga tillstånd eller undantag.
- En kopia på detta tillstånd samt medgivandet från Svenska Jägareförbundet ska medföras vid all verksamhet som bedrivs med stöd av detta beslut.
- Berörd region vid Polismyndigheten och Länsstyrelsen i Norrbottens län ska underrättas om verksamheten innan den påbörjas.
- Verksamheten ska ske med hänsyn till annat vilt samt människor.

- Senast den 31 december 2023, 2024 respektive 2025 ska en skriftlig rapport skickas till Naturvårdsverket. Rapporten ska innehålla en beskrivning om hur verksamheten med stöd av detta beslut har fortlöpt, inklusive information om hur många fjällgäss som fångats, hur många uppfödda fjällgäss som släppts ut och antalet rötägg som samlats. Redogörelsen, märkt NV-00748-23 skickas till registrator@naturvardsverket.se.

Detta beslut kommer att delges med så kallad kungörelsedelgivning. Vi kommer även att publicera beslutet på vår webbplats www.naturvardsverket.se.

Bakgrund

Ansökan

Ni har ansökt om ett förnyat tillstånd för att bedriva fångst och utsättning av fjällgås inom Projekt Fjällgås med Svenska Jägareförbundet som huvudman. Senaste tillståndet med diarienummer NV-03759-21 löpte ut den 15 september 2022.

Av er ansökan framgår bland annat följande:

Fjällgåsen är förmodligen den fågelart i Sverige som har den starkaste hotbilden, globalt sett, och som har en häckande population i landet. Projekt Fjällgås är ett bevarandeprojekt för fjällgås aktivt i hela Sverige, och i andra berörda länder. Projektet har varit aktivt sedan 1981 och bedriver sedan 2011 huvuddelen av det praktiska arbetet inom det svenska åtgärdsprogrammet för fjällgås. Arbetet inom projektet innefattar ett stort spann av åtgärder. Den vilda populationen av fjällgäss befinner sig i ett besvärligt läge men efter de två bottenåren, 2012 och 2013 har populationen återhämtat sig och antalet fåglar överskrider idag 140 fåglar. Denna återhämtning kan till stor del tillskrivas utsättningsverksamheten.

Projektet ansöker om förnyat tillstånd för att sätta ut fångenskapsuppfödda fjällgäss. Enligt den svenska åtgärdsprogrammet för fjällgås ingår utsättningar av i fångenskap uppfödda fjällgäss som en åtgärd. Utsättningarna syftar dels till att stärka populationen demografiskt genom att öka populationens storlek, jämna ut eventuella ojämna könskvoter, samt tillföra individer som kan förbättra eventuella ogynnsam åldersstruktur. I en genetisk undersökning från 2020 har den vilda populationen låg genetisk variation och hög grad av inavel jämfört med andra fjällgåspopulationer. Utsättningarna planeras i Norrbottens län där det finns uppgifter om förekomst av häckande fjällgäss. Exakta utsättningsplatser kommer att fastställas i samverkan med åtgärdsprogrammets nationella koordinator vid Länsstyrelsen i Norrbottens län, berörda myndigheter och andra sakägare. Utsättningarna görs i samverkan med lokala ornitologer, markägare (Vattenfall AB) samt aktuell sameby.

För att kartlägga fjällgässens flyttning och nyttjande av olika platser krävs individuell märkning. Projektet ansöker därför också om att få fånga högst 30 vilda fjällgäss per år för märkning och provtagning. För fångst krävs användning av nät och håvar. Ett alternativ till provtagning av fångade individer kan vara att ta prover på rötägg, varför projektet ansöker om även detta.

Åtgärdsprogram

Det svenska åtgärdsprogrammet för fjällgås har på uppdrag av Naturvårdsverket utvärderats av en extern utförare under 2017. Slutsatser efter utvärderingen presenterades i Naturvårdsverkets rapport 6836, Utvärdering av Åtgärdsprogrammet för fjällgås 2011–2017. En av slutsatserna i rapporten är att

uppfödning och utsättning är väl genomarbetade och fungerar bra. Naturvårdsverket har fattat beslut om att förlänga åtgärdsprogrammet för fjällgås (NV-02064-18) emedan ett uppdaterat program tas fram (NV-03914-18).

I programmet som nu är förlängt, hänvisar Naturvårdsverket till IUCN:s riktlinjer gällande prioritering vid val av utsättningslokaler; 1) Förstärkning av bestånd, d.v.s. utsättning i anslutning till befintligt bestånd; 2) Återintroduktion på tidigare kända häckningslokaler (under förutsättning att orsaken till att arten inte finns kvar på aktuell plats är åtgärdad); 3) Introduktion på nya lokaler.

Konsultationsförfrågan

Enligt 2 § lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket har Naturvårdsverket översänt konsultationsförfrågningar gällande projektets ansökan till Sametinget, Svenska samernas riksförbund (SSR) samt de berörda samebyarna.

SSR och Sametinget har meddelat att de avstår från konsultation. Inget svar har inkommit från de berörda samebyarna.

Motivering av beslut

Aktuella bestämmelser

Lag och förordning i svensk rätt

Av 2 § jaktlagen (1987:259) framgår att med vilt avses vilda däggdjur och fåglar. Med jakt avses att fånga eller döda vilt och att i sådant syfte söka efter, spåra eller förfölja vilt. Till jakt räknas också att göra ingrepp i viltets bon och att ta eller förstöra fåglars ägg.

Enligt 9 b § jaktförordningen (1987:905) ska det i beslut som avses i 15 och 31 §§ jaktförordningen anges vilka arter som berörs och antalet djur som får fällas, vilka medel och metoder som får användas, vilken tid och vilket område som avses, de villkor som i övrigt behövs för att så långt som möjligt undvika skador och olägenheter av betydelse för den berörda artens bestånd och den kontroll som kommer att ske.

Enligt 10 § jaktförordningen får vapen och andra jaktmedel användas vid jakt endast i den utsträckning och på det sätt som anges i jaktförordningen eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av förordningen. Enligt jaktförordningens bilaga 5 är användning av bland annat nät förbjuden för fångst av fåglar.

Av 11 § jaktförordningen framgår att fångstredskap ska vara av godkänd typ för att få användas.

Av 12 a § jaktförordningen framgår att vilt som har fångats i fångstredskap omedelbart ska avlivas eller återges friheten vid vittjningstillfället.

Enligt jaktförordningen 15 § och 15 b § får Naturvårdsverket i det enskilda fallet medge undantag från förbudet mot att använda vissa jaktmedel och metoder och från kravet att fångstredskap ska vara av godkänd typ. Av 15 d § jaktförordningen framgår att i fråga om vilda fåglar får ett sådant undantag endast meddelas om

1. det inte finns någon annan lämplig lösning,
2. upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde inte försvåras och

3. föreskriften eller beslutet behövs av något sådant skäl som anges i 23 a § eller 31 § första stycket jaktförordningen, exempelvis för forskningsändamål.

Även om jakt annars inte är tillåten får Naturvårdsverket enligt 31 § första stycket jaktförordningen i det enskilda fallet ge tillstånd till jakt om det behövs för forskningsändamål. En förutsättning för att sådan jakt ska kunna tillåtas är att det inte finns någon annan lämplig lösning och att jakten inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde.

Enligt 41 § jaktförordningen får vilt inte sättas ut i frihet om inte annat följer av 12 a §. Av 41 § jaktförordningen framgår vidare att Naturvårdsverket i det enskilda fallet får besluta om undantag från förbudet om att vilt inte får sättas ut i frihet.

Av förarbetena till jaktlagen (prop. 1986/87:58, s 21 och 68) framgår att utsättning av vilt är en sådan åtgärd som kan vidtas i viltvårdande syfte. Vidare framgår av förarbetena att målet för viltvården bör vara att bevara de arter som tillhör landets viltbestånd och främja en lämplig utveckling av viltstammarna med hänsyn tagen till allmänna och särskilda intressen.

Kungörelsedelgivning av beslutet får ske om en obestämd krets ska delges, vilket framgår av 49 § i delgivningslagen (2010:1932).

Enligt 2 § lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket ska statliga förvaltningsmyndigheter konsultera samiska företrädare innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna.

EU-rättsliga bestämmelser och vägledning m.m

Avseende fåglar, genomför 31 § första stycket jaktförordningen artiklarna 5 och 9.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet). Av artikel 5 framgår bland annat att det är förbjudet att samla in fågelägg från naturen och att förvara fåglar av sådana arter som inte får jagas eller fångas. Motsvarande förbud gällande andra arter än fåglar finns i Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet). Av artikel 9.1 i fågeldirektivet samt i artikel 16.1 i art- och habitatdirektivet framgår att medlemsstaterna får, om det inte finns någon annan lämplig lösning och det inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde, meddela undantag från förbuden för forsknings- och utbildningsändamål, för återinplantering och återinförsel och för den uppfödning som krävs för detta.

Vägledning om återinplantering och återinförsel finns i Europeiska kommissionens Vägledning om strikt skydd för djurarter av gemenskapsintresse enligt habitatdirektivet (Bryssel den 12.10.2021 C 7301 final). Här framgår att både insamling av ägg, fångst och uppfödning i fångenskap, flyttning osv. kan tillåtas i syfte att förstärka försvagade populationer.

Kommissionen anger vidare att även om syftet med dessa undantag är att bevara arten, kan de komma att få åtskilliga negativa följder, som även inbegriper ekologiska, sociala och ekonomiska aspekter och djurskyddshänsyn. När undantag av denna typ beviljas är det därför klokt att använda de bästa uppgifter, mekanismer, verktyg (Internationella naturvårdsunionens (IUCN) Guidelines for Reintroductions and Other Conservation Translocations) och relevanta

erfarenheter av en viss art som finns att tillgå, för att öka chanserna till framgång och förebygga möjliga risker för den återinförda arten eller andra arter. Möjliga alternativ till återinförande eller flyttning ska på förhand ha bedömts som mindre effektiva eller visats vara ogenomförbara som metod att nå det specifika och tydligt definierade bevarandemålen med återinförandet eller flyttningen

Naturvårdsverkets bedömning

Undantag från förbudet att vilt inte får sättas ut i frihet

Utsättning av vilt är som huvudregel förbjudet och undantag från förbudet ska enligt Naturvårdsverket meddelas restriktivt.

Av Naturvårdsverkets riktlinjer om *utsättning av vilda växt- och djurarter i naturen* (Dnr 401-3708-08 NI) framgår att utsättningsinsatser med syftet att förstärka populationer ska vara väl underbyggda, förankrade och ha en god möjlighet att lyckas. För vetenskaplig bedömning och kvalitetssäkring av åtgärder är det viktigt att samarbete eller samråd sker med sakkunniga experter på universitet och högskolor.

Innan undantag medges gör Naturvårdsverket en samlad bedömning av ovanstående samt följande kriterier:

- om utsättningen är en åtgärd med viltvårdande syfte,
- om arten förekommer eller har förekommit naturligt inom aktuell område tidigare,
- utsikten för arten/individerna att klara sig i det vilda,
- möjligheten för arten att inom rimlig tid återetablera sig i området,
- om orsaken till artens försvinnande eller minskning är känd och i sådana fall åtgärdad, samt
- om det finns ett nationellt åtgärdsprogram för arten, där utsättning pekas ut som en åtgärd.

Viltvårdande syfte och förekomst

Fjällgäss förekommer naturligt i Sverige. Enligt senaste rödlistan faller arten under kategorin akut hotad. Naturvårdsverket gör bedömningen att det föreligger ett viltvårdande syfte, då avsikten med verksamheten är att stärka den befintliga populationen av fjällgås.

Utsikten för arten/individerna att klara sig i det vilda, möjligheten för arten att inom rimlig tid återetablera sig i området och att orsaken till artens nedgång är känd

Naturvårdsverket bedömer att projektet har styrkt att utsättningslokalen har förutsättningar för fjällgås. Detta då utsättningar skett en längre period och att populationen förstärkts under projektets gång. Orsaken till artens primära nedgång är känd och projektet arbetar parallellt med andra åtgärder.

Nationellt åtgärdsprogram för arten

Det finns ett nationellt åtgärdsprogram för fjällgås där utsättning föreslås som en åtgärd.

Vetenskaplig bedömning, kvalitetssäkring och förankring

Projektet är förankrat och det är visat att utsättningarna har givit positiva resultat. Projektet samverkar med flera aktörer och utsättningarna har utvärderats på uppdrag av Naturvårdsverket som visat att utsättningarna är väl genomarbetade och fungerar bra. Mot bakgrund av ovanstående anser Naturvårdsverket att projektet vilar på vetenskaplig grund och har den

kvalitetssäkring samt samarbete som krävs enligt Naturvårdsverkets riktlinjer om *utsättning av vilda växt- och djurarter i naturen*.

Fångst och insamling av rötägg

Naturvårdsverket bedömer att det finns skäl att bevilja fångst för forskningsändamål. Ansökan omfattar fångst av maximalt 30 individer per år där samtliga individer åter sätts ut i frihet efter genomförd märkning och eventuell provtagning. Fångsten bedöms därmed inte försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestas hos artens bestånd. Naturvårdsverket bedömer vidare att fångst i denna omfattning är nödvändig för att kunna utföra märkning i syfte att kartlägga fjällgässens flyttning och nyttjande av olika platser, samt provtagning för genetiska analyser. Då vissa analyser i stället kan genomföras genom prov från rötägg anser Naturvårdsverket att projektet även ska få möjlighet samla in dessa. Då fångstens syfte är forskning finns det skäl att medge tillstånd för användning av nät och håv. Vidare saknas det typgodkända icke-dödande fångstredskap för fjällgäss varför undantaget från kravet om typgodkända fångstredskap och metoder är nödvändiga för att kunna bedriva den forskning som avses.

Upplysningar

Bestämmelser om bevakning och vittjning av nät och övrig användning av fångstredskap återfinns i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2018:3) om användande av fångstredskap.

Detta beslut fråntar er inte ansvar att inhämta andra nödvändiga tillstånd eller dispenser som kan komma att krävas för att få genomföra forskningen. Sådana tillstånd kan, utöver dispens från länsstyrelsen för verksamhet i skyddade områden och tillstånd att hålla vilt i hägn t.ex. vara tillstånd från djurförsöksetisk nämnd och dispens från Artskyddsförordningen.

Bestämmelser om djur som hålls av människan och vilt levande försöksdjur samt export, import, märkning, spårning, smittskydd, transport m.m. finns även i djurskyddslagen (2018:1192) med tillhörande författningar och Europaparlamentets och rådets förordning (EU 2016/429) (djurhälsoförordningen) med tillhörande författningar.

Enligt 49 § jaktförordningen behöver inte viltvårdsavgift erläggas för jakt som bedrivs i forsknings- och utbildningssyfte.

Upplysningar om hur man överklagar detta beslut finns i bilagan till detta beslut. Den del av beslutet som fattas med stöd av 15 och 15 b §§ jaktförordningen får inte överklagas.

Detta beslut har fattats av biträdande enhetschef Hanna Ek efter föredragning av vilthandläggare Jen Edgren.

För Naturvårdsverket

Hanna Ek

Jen Edgren

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Kopia till:

Länsstyrelsen i Norrbottens län

Polismyndigheten region Nord

Jordbruksverket

Naturhistoriska riksmuseet

Svenska jägareförbundet

Var ska beslutet överklagas?

Naturvårdsverkets beslut kan överklagas hos Förvaltningsrätten i Stockholm.

Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Naturvårdsverket.

Adressen framgår av beslutet. Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar Naturvårdsverket överklagandet och handlingarna till Förvaltningsrätten i Stockholm.

När ska beslutet senast överklagas?

Överklagandet ska ha kommit in till Naturvårdsverket **inom tre veckor** från den dag Ni fick del av beslutet.

Vad ska överklagandet innehålla?

Överklagandet ska vara skriftligt.

I skrivelsen ska Ni ange:

Ert namn, adress, personnummer/organisationsnummer och telefonnummer,

vilket beslut som Ni överklagar t.ex. genom att ange beslutsdatum och ärendenummer,

hur Ni anser att Naturvårdsverkets beslut ska ändras och varför det ska ändras samt

om det finns motparter i ärendet bör Ni ange deras namn, adress och telefonnummer.